Vajda Mihály: Munkásháztartások Magyarországon és külföldön.

- Két közlemény. -

Ha szemügyre vesszük azokat a felvételeket, amelyek a dolgozó osztályok életviszonyairól Belgiumban, Franciaországban, Németországban, Angliában és az Egyesült Államokban készültek, nem kerülhetjük el azt az impressziót, hogy az emberek nagy része még ezekben az országokban sem képes elsőrendű szükségleteinek teljes kielégítésére. A társadalmi elmaradottság foka az, amely ez államok közt e tekintetben a sorrendet megállapítja. A kíméletlenül és rövidlátóan önző osztálygazdálkodás, osztálypolitika és osztályközigazgatás kerékkötője a hatékony társadalmi reformoknak, amelyek gátat vethetnének a termelési eszközök és szükségleti tárgyak monopolizálódásának a pro-

fit- és járadékélvező és a közvetítő uzsorások kezében és a melyek a közterheknek a szegény nép vállára nehezedő súlyát csökkenthetnék. E reformok nélkül illuzoriussá lesz annak az emelkedésnek az értéke, amelyet a gazdasági fejlődés, a munkások nagyobb tömörülése és szervezkedése lehetővé tett a nominális munkabérek terén és amelynek nagy részét, specialiter a városi munkásság esetében, a ház- és telektulajdonosok és spekulánsok zsebelik be. Az aránylag nagyobb társadalmi elmaradottság az oka, hogy Németországban és Franciaországban rosszabb a dolgozó osztályok helyzete, mint Angliában és Amerikában, viszont a klerikalizmus és a plurális választójog hazájában rosszabb, mint Német- és Franciaországban.

Ezzel szemben nem tagadható azonban, hogy ezekben az országokban a dolgozó osztályok helyzetének a javítása a politikai és kulturális mozgalmak közt az első helyet foglalja el és hogy sok komoly törekvés és fontos intézmény szegődött e cél szolgálatába. Hisz még a junkerek birodalma is kénytelen volt megnyitni határait, hogy bejöhessen az olcsó élelem a nagyvárosok szegényebb néposztályai részére.

A mi társadalmi és gazdasági életünkben e problémák még csak másodrangú szerepet játszanak. A komoly reformtörekvések száma csekély és azok is társadalmunknak aránylag csak szűk rétegeiben találnak visszhangra. Talán azért, mert a mi gazdasági és szociális viszonyaink mellett erre kevesebb szükség van? Ezt ma már valószínűleg senki se merné állítani.

Azok az amerikai szociológusok, akik az amerikai munkás lakás- és élelmi viszonyainak silánysága miatt panaszkodnak, azok a németek, akik a földjeiknek az amerikaiakhoz és az angolokhoz képest alacsony életstandardján búslakodnak, megborzadnának, ha egy pillantást vethetnének e tejjel-mézzel folyó Kánaán népeinek nyomorára és szenvedéseire. Ami a munkabéreket illeti, tagadhatatlanul az utolsók közt vagyunk. A városainkban uralkodó lakás- és élelmiszerdrágaságot illetőleg még a nyugaton e tekintetben vezető Amerikával is felvehetjük a versenyt.

A rendelkezésünkre álló részletesebb adatok a nyugati nagyvárosok ipari munkásságára vonatkoznak. Ezekkel természetesen nem helyezhető szemben az egész Magyarország munkássága. A mi vidéki helyeink a lakosság életmódja, a munkabér „és az árviszonyok tekintetében annyira eltérőek a, nyugatiaktól, hogy e téren szabatos összehasonlítás nehezen lenne eszközölhető. A mi egyetlen igazi nagyvárosunknak, Budapestnek az ipari munkásságára fogunk csak szorítkozni, mellesleg megjegyezve, hogy a lakások és az élelmiszerek a nagyobb vidéki városainkban sem sokkal olcsóbbak, mint a fővárosban.*

Hasonlítsuk mindenekelőtt össze az ipari munkásság munkabéreit egy néhány fontosabb iparágban.

A heti munka-bérek nagysága K-ákban kifejezve** *(1906- 1907-ben):*

	Iparág	Anglia	Németország	Franciaorsz.	Belgium	Egy. Államok	Budapest
Építő-ipar	Kőművesek	44·6—48·6	32·25—37·5	25·9—34·6	24·9—28·8	132· —150·	8—20
	Segédmunkások	29·2—32·4	19·8—28·8	19· —23·8	18· —21·6	60· —81·6	
Fém- és gépipar	Csiszolók	38·4—43·2	31·2—38·4	28·8—34·6	23·7—27·4	76. —89·4	10—25
	Vasforgatók	38·4—43·2	32·4—39·6	28·8—36·6	24·6—29·2	76. —89·4	
	Kovácsok	38·4—43·2	34·2—39·6	30·2—38·1	24·1—29·4	81·2—102·4	
	Alakitók	40·8—45·6	30·6—36.—	30·6—35·7	23·5—28·8	89·4—110·	
	Nem képzett munkások	21·6—26·4	21.6—26.4	18·7—23·	15·5—19·5	44·6—51·6	
Nyomda resp. sokszorositó ipar		33·6—39·6	29·7—31·1	27·4—34·6	22·9—27·4	81·6—97·5	15—30

Szándékosan választottuk a magyarországi munkásságnak azt a csoportját, amelynek bérviszonyai még a legtürhetőbbek közé tartoznak. Persze egészen más képet mutat a földmüvelésügyi minisztérium kiadásában megjelent „Mezőgazdasági munkabérek Magyarországon 1905-ben" c. kimutatás, amelynek tanusága szerint a magyarországi mezőgazdasági férfimunkás évi keresete 354 K., szemben az új-zélandi mezőgazdasági férfimunkás 1500, az angol 980 és a dán 838 K-nyi jövedelmével. Az ipari munkásságunk két-harmadrésze is kevesebbet keres heti 14 K-nál, munkabére tehát jóval alatta áll a vizsgálódásunk tárgyává tett kb. 20.000 munkásénak. És ime, még ezek közül is az építőmunkások az amerikai kollegáiknál három-nyolcszor, az angliaiaknál és németeknél másfél nsque két és félszer és a még aránylag rosszabbul fizetett francia és belga munkásoknál is kisebb heti munkabérrel rendelkeznének. A budapesti fém- és gépipari munkás is körülbelül három-hatszor kevesebbet keres az amerikainál, másfél-két és félszer kevesebbet az angol és a németnél is szintén jóval kevesebbet a franciánál és belgánál. Táblázatunkból látható, hogy a nyomdászaink keresete sem állja ki a versenyt a nyugati kollegáikéval. De nem azért, mintha kevesebbet dolgoznának. Sőt ellenkezőleg, munkaidejük jóval hosszabb, mint az amerikaiaké és az angoloké, a németországiakéval körülbelül egyenlő hosszú és valamivel rövidebb mint a belga és francia munkásoké.

Heti munkaórák száma:

Ipar	Anglia	Németország	Franciaország	Belgium	Egyesült Államok	Budapest
Építőipar	52½	59	64½	67½	47-/2	60 körül
Fém- és gépipar	53	59½	60¼	60½	56¼	55—60
Nyomdaipar	52½	54	59½	59¾	49	54 körül

A munkabérek tekintetében tehát a mi munkásaink és az angolok és amerikaiak közt még nagyobb valójában az eltérés, mint a mekkorának megállapítottuk.

Eddig csak a nominális munkabérekről volt vSzó. Vizsgáljuk meg már most, hogy mily mértékben elégséges a munkabér a munkás életszükségleteinek kielégítésére, mit vehet érte. Csak a két főszükségletre, a táplálkozásra és a lakásra vonatkozólag fogjuk ezt kutatni.

Az élelmiszerek ára fillérekben kifejezve:

Eleimiszer (1 font)	Egyes. Áll.	Németorsz.	Franciaorsz.	Belgium	Anglia	Budapest
Marhahús	60—80	77—87	65—82	60—70	60—50	87
Juhhús	65—85	77—97	70—97	65—75	40—50	75
Sertéshús	57—72	85—110	77—107	75—95	75—85	85—105
Szalonna	85—100	87—110		70—87	70—90	80
Vaj	160	130—147	110—140	120	130	150
Tej 1 l.	45—47	25—27	22—27	22	30—40	24
Kenyér	27—30	12—15	15	10—12	12—27	14

*) A magyar városok stat. évkönyve. I. évfolyam.
**) A külföldi adatokra l. von Tyszka: Die Lebenshaltung der arbeitenden Klassen (Jena 1912.) c. könyvet.

Az e táblázatban foglalt adatok (amelyek 1906-7-ből erednek) minden külön kommentár nélkül is alkalmasak annak a megvilágítására, hogy az élelmiszerek, főképen pedig a húsneműek árai tekintében mily jelentékenyek a különbségek Budapest és a nyugati országok nagyvárosai közt. Különösen kiemelendő, hogy a drágának nevezett Amerikában, amelynek lakossága fejenkint két-háromszor annyi húst fogyaszt, mint Európáé, a hús olcsósága legalább is kiegyenlíti a kenyér és a tej drágaságát. (1906 óta ugyan lényeges javulás történt nálunk, az eltérések azonban így is szembetűnők. *A szerk.)*

A kertbérlők között kifejlődő szolidaritás sokszor népművelő és népjóléti egyesületek létesítését vonja maga után.

II.

Az első fővárosi bérkerttelep elhelyezése. A fővárosban nem csekély nehézségbe ütközött, míg sikerült az első kísérletként létesítendő bérkerttelep céljaira az összes követelményeknek megfelelő területet találni. Helyszíni szemlék és az érdekelt ügyosztályokkal folytatott tárgyalások alapján végre a IX. ker., Gubacsi-dülő 9640/l/a. hrsz. alatt, a Körösi Csorna-utca mentén fekvő telket találtuk az első kísérletre a legalkalmasabbnak.

Ennek a teleknek a fekvése kedvező, mivel belátható időn belül nem kerül beépítésre és remélhető, hogy később is megóvhatjuk a rendeltetésének azon a cimen, hogy mint kertterület a környék közegészségét szolgálja. A közelben levő fővárosi kislakások (Kén-utca-Gubacsi-ut) lakói, valamint egyes gyárak munkásai (pl. fegyvergyár), amennyiben a főváros területén laknak igen előnyösen bérelhetnek ott kerteket. Emellett a városi villamos erzsébetfalval vonalán a főváros belső területén lakó bérlők is, a Ferenc-körút-Mester-utca sarkától 12 filléres, a Népszínháztól, illetve az Eskü-tértől 16 filléres, egyébként pedig 20 filléres jegyekkel könnyen kijöhetnek kertjeikbe. A közúti villamos is 20 fillérért szállítja ki a Kossuth Lajos-utca sarkától a Soroksári-úti vonalon a bérlőket. A talajt homokos és agyagos jellege dacára a konyhakertekben mindenképen szükséges évi trágyázás esetén könnyen lehet megjavítani. Minthogy e területet be lehet kapcsolni a közeli vízvezetéki hálózatba, a kellő megöntözése is biztosítva van.

Arra az esetre, hogy a fővárosnak a kertterületre bármikor szüksége volna, a bérszerződés egy pontja fogja kimondani, hogy ilyen esetekben, a bérlők megfelelő kárpótlása mellett, a legrövidebb időn belül való felmondásnak van helye.

Az e területre kidolgozott tervek és költségvetések bizonyítják, hogy az első fővárosi bérkerttelep rendeltetésének teljesen meg fog felelni és viszonylag szerény tőkebefektetés mellett, jövedelmezősége is olyan lesz, amely nem hárít terheket a székesfőváros közönségére.

A telep berendezése és hölségei. Amint az utasításaink szerint a tan. XIII. ügyosztálytól kidolgozott és az 1. sz. mellékleten bemutatott alaprajzi elrendezés mutatja, teljesen eltértünk a Németországban divó egyenesvonalu felosztásoktól s változatos, hajlott vonalú utakkal igyekeztünk a telepnek a sablontól eltérő tetszetősebb külsőt adni.

A telep létesítéséhez a következő munkálatok és berendezések tartoznak, amelyeket a költségek kimutatásával sorolunk fel:

I. Telekrendezés	4,500 K
II. Kerítések, ajtók és kapuk	27,700 „
III. Vízvezetékberendezés és csatornázás	12,442 „
IV. Utépítés	7,910 „
V. Felügyelőlak, klozetépület, napfürdő és tussoló	18,173 „
VI. Kertész munka	2,097 „
VII. Játszótér felszerelés	1,860 „
VIII. Előre nem láthatókra	5,318 „
Végösszeg	80,000 K

A kertek nagysága 100-200 m^2 között fog váltakozni, az egyes kertek pontos nagyságát azonban csak a kitűzés után fogjuk megállapítani. Kívánatos ez már azért is, mert a bérlő kívánsága szerint a bérbeadásra soron levő kertparcellát a fenti mérethatárok között oly nagyra készíthetjük, amint ezt a bérlő kívánja. Általában a kertek $^1/_4$ része kb. 150 m^2, ½ része 100 m^2 és $^1/_4$ része 200 m^2 nagyságú lesz.

A telepet elláttuk játszóterekkel fiúk és leányok számára s igyekeztünk e játszótereket minél terjedelmesebbre készíteni. így a Körösi Csorna-utcai telepnél azok összterülete 3900 m^2.

A játszóterek szomszédságában talált elhelyezést a felügyelői lak. A felügyelő lakása, amely szoba, konyhából és a szükséges mellékhelyiségekből áll, az emeleten lesz. Ugyanezen épület földszintjén lesz a tágas étkezőhelyiség, az avval összefüggésben lévő alkoholmentes kantinnal, továbbá a fedett terrásszokkal, amelyek a telepen tartózkodó bérlőknek, akik nem kivannak maguknak lugast építtetni, eső ellen nyújtanak védelmet. A szükséges raktárt, illetve kertészeti cikkek árusítására szolgáló helyiséget szintén ezek szomszédságában helyeztük el. A felügyelői lak szomszédságában nyert elhelyezést a napfürdésre szolgáló homokos térség, amelyeket magas sövénynyel és deszkakerítéssel kerítünk körül és a férfiak és nők részére egymástól szigorúan elkülönítünk. Ezen terület szélén nyertek elhelyezést a zuhanykamrák, számszerint 3 drb a férfiak és 3 drb a nők részére, valamint a klozetek is, 4 drb a férfiak és 4 drb a nők részére. Ezen klozeteket, amelyek egyúttal kívülről is megközelítők és az egész telepnek fognak szolgálni, a csatornahálózattal kell összekapcsolni és cserjékkel gondosan körül kell ültetni.

Ezen, a telep központját képező elrendezés körül csoportosulnak a kertek, változatos elrendezésben. Az ide mellékelve bemutatott terv szerint a Körösi Csoma-utcai telepen előreláthatólag 275 drb kert kerülne bérbeadásra.

A telepek körüli kerítés, szintúgy az utak mentén levő kerítések a költségekben benne foglaltatnak. Azonban a belső elválasztó kerítések egyikét, valamint a lugast is a bérlő saját költségén rendelheti meg. Az egyöntetű és tetszetősebb kivitel, valamint a nagyobb beszerzéseknél elérhető gazdaságosság érdekében ezen munkákra külön fedezet felvételét ajánljuk oly célból, hogy azokat a főváros hajtassa végre. A bérszerződés egyik pontja mondaná ki azt, hogy sem a kerítést, sem a lugast nem csináltathatja a bérlő a maga ízlése szerint, hanem amennyiben ezekre szükség van, a székesfőváros fogja azokat a bérlő terhére egységes minták szerint elkészíttetni. Ezáltal azt is elérjük, hogy a baráti viszonyban levő családok, akik szomszédos parcellákat bérelnek, közös kerítést tarthatnak fenn belső elhatárolás nélkül, ami által elég jelentékeny költségmegtakarítást érnek el.

A lugasokra különböző árutípusokat csináltattunk (195-900 K), amelyek közül a közenes áru és előreláthatólag legkellendősebb típus érdemel különös figyelmet. E lugasokból a bérlő tetszése szerint válogathat és miután ezen felszerelési tárgyak 20 évig kitarthatnak, ezen költségek után a bérlő a székesfővárosnak évenkint legalább 8.3%-ot fizetne, mely százalék egy 20 éves amortizációs kölcsönnek felel meg. De módjában van a bérlőnek ezen maximális kedvezményen belül a lugasokat akár egyszerre is megvásárolni. A bérlet felmondása, vagy megszűnése esetére a székesfőváros és a bérlő méltányos érdeke a bérleti szerződésben lesz megóvandó. E fakultatív költségek fedezetére egyelőre 30 000 korona volna a jövő évi költségvetésbe felveendő, mely összeg azonban csak

mint kölcsönösszeg szerepel, miután az a bérlőktől teljesen megtérül.

A kerítések mind vassodronykerítések lesznek vasoszlopokkal. E kerítés ára folyóméterenkint 2.00 K. Ez a megoldás a legolcsóbb, tartósság szempontjából a legelőnyösebb és a legkisebb javítási költségekkel jár. Az ácsmesterektől bekért ajánlatok mind drágábbak voltak. Ha e kerítést felfutó növényzettel futtatjuk be, akkor a kerteket a külső világ elől is kellőleg eltakarja.

A telepen keresztülvonuló főutak, amelyeket árnyékos fasor fog szegélyezni, 6.00 m., a többi utak 3.00 m. szélesek és 10 cm. vastagságban salakoztatnak.

Igen fontos a kerttelep vízzel való ellátásának a kérdése s itt annak dacára, hogy a vízműigazgatóság átirata szerint vízművünk a telepek részére vizet nem adhat, erősen állást kell hogy foglaljunk a telepek vízvezetékkel való ellátása mellett, mert azok rendes, zavartalan üzemét csak akkor látjuk biztosítottnak, ha a telepen állandóan kellő mennyiségű víz áll rendelkezésre. Mindössze 160 drb vízcsapról van szó, ami körülbelü 2 bérház vízcsapmennyiségének felel meg; ami pedig a vízpazarlást illeti, annak könnyen elejét lehet venni azáltal, hogy csak reggel 7-8 és este 6-8 óra között lehetne a vízvezetéket használni, az egyébként zárva volna. A kutak költségeiről teljesen tájékozódtunk, azonban a költségvetést vízvezetékre csináltuk meg, nyári vezetéket véve alapul. Northon vagy abeszsziniai kutak ugyanis egyáltalán nem váltak be, mert azok könnyen bedugulnak és ezáltal az egész kerti állomány könnyen ki van téve a teljes elpusztulásnak. Falazott kutak pedig rendes szivattyúkkal, a legolcsóbb kivitel szerint darabonként 550 koronába kerülnek. A vízvezetéki költségekből tehát körülbelül 24 kutat tudnánk csak létesíteni s így 275 kertet véve alapul, egy kútnak 12 kertet kellene kiszolgálni, ami a célnak nem volna egészen megfelelő. Igaz ugyan, hogy kutak létesítésével a vizet a bérlő ingyen kapja, de azt hiszszük, hogy mindenki szívesen fogja – már csak kényelmi szempontból is – a vízdíjat vállalni. A vízdíj ugyanis négyzetméterenkint 12 fillérnél több nem lehet, úgy, hogy egy 100 m^2-es kert bérlőjére évenkint 12 korona vízdij esik.

A telep jövedelmezősége. A telepnek jövedelmezőségét egy táblázatos összeállításon tettük szemlélhetővé.

Mint kiadás csak a hasznosított területnek amelyből azonban a közegészségügyi érdekű játszóterek területe is leszámítandó) eddigi bérösszege (m^2-kint 0.54 fillér) a befektetendő tőke (80,000 K) évi törlesztése és kamata és végül az évi fenntartási összeg szerepelne.

A törlesztés alapjául 20 évet vettünk itt is számításba. A telep ugyanis előreláthatólag ennyi ideig fenn fog állani, úgy, hogy ezideig még pl. a telekrendezés költségeit is letörlesztjük. Ha ellenben a kerttelepet ennél rövidebb idő alatt kellene megszüntetni, úgy a kerítéseket, valamint a többi felszerelési tárgyakat más telepre lehet majd átvinni és ott még huzamos ideig használni. A 20 éves törlesztéses kölcsön kamatait 8.3%-kal vettük számításba.

Ezenkívül a telep fenntartására, utak javítására, a külső kerítések mázolása stb. négyzetméterenkint 2 fillért számítottunk. Feltételezhetjük, hogy a felügyelői állás után költség nem merül fel. mert a kantin által hozott haszon, valamint az ott élvezett lakásért mindenkor lehet felügyelőt kapni.

A fürdőköltségek, vízdij, valamint a játszóterek jókarbantartási költsége a fürdőnél beszedendő igen mérsékelt belépti díjakból volna fedezendő.

Az eddigi bérösszeg, az évi törlesztési hányad összege és a fenntartási költség elosztva a hasznosítható terület négyszögméterjeivel, adja a négyszögméterenkint beszedendő bérösszeg átlagát, amelyet azonban a kertek nagysága, fekvése és minősége szerint kis mérvben variálni lehetne.

A beszedendő átlagos bérösszeg tehát a Körösi Csorna-utcai telepnél a használható terület négyzetméterenkint a következőkép alakul:

1.	eddig évi bérösszeg	0.54 fillér
2.	évi kamat és törlesztés	12.90 „
3.	évi fentartás	2.- „
	Összesen	15.44 fillér.

A kertbérlők kiadásai és bevételei. Egy 100m^2-es kert bérlőjének elkerülhetetlen évi kiadásai tehát a következők lesznek:

haszonbér	15.44 K
vízdíj	12.00 „
	27.44 K

Amennyiben a bérlő a belső elválasztó kerítést is elkívánja a fővárossal készíttetni, 20 K egy és mindenkori kiadása, a legolcsóbb (200 K) kertilugas megrendelése esetére pedig, annak évi 8.3% törlesztése és kamatként, 16.60 K külön kiadása merül fel. Ez esetre az első évben a legkisebb kert bérlőjének összkiadása 64.04 K, a többi években pedig 44.04 K lesz.

Evvel szemben a kertbérlő, szakemberektől beszerzett értesüléseink szerint, a mai magas piaci árak mellett a legprimitívebb zöldségtermeléssel is m^2-kint 40 fillért tud kertjéből kitermelni, ami 185 m^2 hasznosítható területnél 34 K-ának felel meg. Kellő útbaigazítás és intenzív szakoktatás esetén azonban finom fűzelékfélék, földi eper, rózsák stb. termelésével egy m^2 hozadékát könnyű szerrel fel lehet emelni 60-80 fillérre. Ha ehhez még a 4-5 esztendő után már termőképes három-négy nemes gyümölcsfának hozadéka (egy francia barackfa évi hozadéka 16 K) is fog járulni, akkor a törekvő bérlők saját konyhájuk fűzelékszükségletének fedezetén kívül, – amit jelenleg egy átlagos polgári családnál napi 1 K-ban állapíthatunk meg – még csinos mellékkeresetre is tehetnek szert.

A földmívelésügyi miniszter úrnak fenti rendelete és eddigi gyakorlata alapján biztos kilátásunk van arra, hogy a miniszter úr a szükséges gyümölcsfákat és cserjéket, sőt esetleg a fenti költségvetésben (kertészeti munkák) már számba vett díszfákat és díszcserjéket is részben ingyen, részben mérsékelt áron fogja kertjeinknek szolgáltatni.

A veteménymagok és kertészeti szerszámok beszerzése is legcélszerűbben a hatóság útján fog történni.

Az ilyen biztató kilátásokat nyújtó első fővárosi bérkert-telepet a jövő tavaszra, április hóban már átadhatjuk rendeltetésének, ha az 5-6 hónapot igénylő munkálatokat már most foganatba vehetjük.

Mindezek alapján tisztelettel kérjük a tek. Tanácsot, méltóztassék javaslatot tenni a t. Közgyűlésnek

1. hogy a bemutatott részletes tervek és költségvetések alapján a Körösi Csorna-utca mentén létesítendő családi bérkertekre a kölcsönpénzekből 80,000 K-át, mint befektetési tőkét 20 éves törlesztés mellett,

2. a bérlők terhére kívánatra létesítendő lugasok és kerítések és egyéb közös beszerzések céljaira 30,000 koronát ugyancsak kölcsönpénzekből és legfeljebb húsz

éves törlesztés mellett mint átmeneti kölcsönt engedélyezzen, illetve az ekkép szükséges évi kiadási és a várható bevételi tételeket a jövő évi költségvetésbe állítsa be. 3. a bérkerttelep létesítésével, bérbeadásával és kezelésével a tanácsot (illetve a tan. XIV. szociálpolitikai és közművelődési ügyosztályt) bízza meg. *Budapest, 1912. évi október hó 1-én. A tan. XIV. szociálpolitikai és közművelődési ügyosztály:*

Dr. Ferenczi Imre s. k., *szakelőadó.* *Dr. Wildner Ödön* s. k., *tanácsnok.*

SZEMLE.

Egy angol munkásbank. A tőke és a munka közt Angliában legutóbb folyt nagy küzdelmek, különösen pedig a hajóépítőmunkások 1910-ben történt kizárása és az idei bányászsztrájk alkalmával a trade-unionok vezetőinek csak nagy nehézségek árán sikerült a sztrájkpénzek fizetéséhez szükséges készpénzt megszerezniük ami sok kiadást és veszteséget vont maga után Ezekből az időkből ered a munkásbank gondolata, amelynek szövetkezeti alapon történő létesítésével a trade-unionok vezetőköreiben jelenleg foglalkoznak. A trade-unionok szeptember elején Newportban tartott kongresszusán bemutatták a szervezési tervezetet és azóta már be is lajstromoztak egy ily bankot „Nemzeti Szövetkezeti Bank" elnevezéssel. Az angol trade-unionok e bank alapítása révén arra törekszenek, hogy a más üzleti ágakban oly szép eredményeket létesítő szövetkezeti elvet a banküzletre is kiterjesszék.

A tervezet bevezetése rámutat arra hogy egy bank vezetéséhez ép oly kevéssé szükséges részvénytőke, mint a nagy életbiztosító társaságok üzletének a folytatásához, amelyek több millióra rugó pénzkészletre tudnak szert tenni, ámbár nem egy közülök kezdetben csak igen kis részvénytőkével rendelkezett. Az új vállakózást tulajdonképen permanens tőke nélkül tervezik. A lajstromozás céljából a bankot 100 font sterling alaptőkével jelentették be, amelyet mégis 100.000 font sterlingre fognak felemelni, hogy az üzlet folytatása kezdetben lehetséges legyen. Az üzleti nyereséget a bank ügyfelei közt fogják kiosztani.

A bank működési körének azonban nem szabad majd csak a trade-unionokra szorítkoznia, hanem ki kell terjednie a kis- és nagykereskedőkre is, hogy a bank részére minél nagyobb üzleti siker legyen biztosítható. A bank tervezői körében erős a remény, hogy az majd azoknak az intézeteknek a helyébe is fog lépni, amelyekre eddig a munkásság megtakarított pénzét bízta. A főintézet székhelyéül nem Londont, hanem Manchestert jelölték ki. Az okot erre az a körülmény szolgáltatta, hogy Lancashire és Yorkshire lakossága sokkal takarékosabb, mint a déli grófságoké, és hogy a szakszervezeti és szövetkezeti mozgalmak is először Manchesterben fejlődtek ki.

Amint már említettük, a bank elsősorban azt a célt fogja szolgálni, „hogy a trade-unionok a sztrájkpénzek folyósításának sürgős szüksége esetén ne legyenek a kizsákmányoló osztályok illetőleg az ő bankjaik önkényének kiszolgáltatva".

Ellentétben a magánbankokkal, amelyek óriási profitot zsebelnek be ügyfeleik rovására. Az új nemzeti szövetkezeti bank – a tervezőinek ígérete szerint – „az önvédelem fegyvere" lesz, nemcsak a trade-unionok. hanem az egyes felek részére is. E működésnek a bank részéről történő gyakorlása azonban csak azon nélkülözhetetlen előfeltétel mellett lesz lehetséges, ha a bank pénzeinek nagy része állandóan könnyen folyósítható lesz. Ez az első pillanatra keresztülvihetetlennek fog látszani, már a ma hatályban lévő banktörvények miatt is. De a tervezők azt állítják, hogy már rájöttek e kérdés megoldhatásának a módjára és módjukban lesz az egybegyűjtött letétekből nagyobb részt liquiden tartani, mint amekkorát a nagybritanniai bankoknak eddig sikerült.

A banknak az lenne az első feladata, hogy a trade-unionok jelenleg meglevő vagyonát átvegye. Most, a nemrég lefolyt nagy sztrájkmozgalmak után, ez még csak megközelítő pontossággal is nehezen lenne megállapítható. De az össztőke még a legóvatosabb becslés alapján is legalább hat-hét millió font sterlingre (körülbelül 144-168 millió koronára) tehető. Az évi forgalom értéke 5 millió font sterling, azaz körülbelül 120 millió korona. Ezen tőkének, mint alapnak birtokában azután hozzá fog majd a bank ahhoz látni, hogy a munkásságot, a kis- és nagykereskedőket is működési körébe vonja. A bank célját a memorandum a következőképen foglalja összsze: „Ennek a nép bankjának kell lennie, amely a bank szabályszerűen létrejött nyereségét a bank ügyfelei közt osztja szét; oly banknak kell lennie, amelynek a vezetésére és irányítására ép annyi szaktudást, tehetséget és tapasztalatot fognak felhasználni, mint amennyi más bankoknál rendelkezésre áll. így aztán lehetséges lesz, hogy ügyfeleivel az ő érdekükben és az ő előnyükre együtt dolgozzék". E kísérlet nagy jelentőségét lehetetlen fel nem ismernünk és ha sikerülni fog, akkor a szövetkezeti munkásbankoknak alighanem igen fontos szerep fog majd jutni az angol munkásság további küzdelmeiben és megerősödésében.

Az amerikai bevándorlás problémájával foglalkozik Jeremiah W. Yenks és W. Yett Lauck nemrég megjelent hasonló cimü alapos könyve, amely igen érdekes abból a szempontból, hogy mi ma az amerikaiak véleménye az országukba irányuló bevándorlás jelentőségéről és hatásairól. Behatóan vizsgálja a bevándorlás okait, azokat a behatásokat, amelyeket a bevándorlók jellembeli sajátosságai az amerikai intézményekre gyakorolnak, végül tüzetesen ismerteti a bevándoroltak társadalmi, gazdasági és nemzetiségi viszonyait, említést tesz az ezek terén fennálló visszásságokról és megjelöli orvoslásuk egy néhány módját. Kutatásaik eredményeképen megállapítják a szerzők, hogy a bevándorlásnak nem annyira a bűn- és szegényügyi és a politikai következmények szempontjából kell jelentőséget tulajdonítani, amint azt sok amerikai publicista tette, sok előítélet és félreértés elterjedésére szolgáltatva így alkalmat, hanem elsősorban az ipari fejlődés szempontjából. A bevándorlás tette a szerzők szerint lehetővé az amerikai gyáriparnak és bányászatnak az utolsó harminc évben történt bámulatos terjeszkedését, viszont azonban az is bizonyos, hogy az új bevándorlók tömege a benszülött és régebben bevándorolt munkásság egy részét kiszorította és kedvezőtlenül hatott a bér- és munkaviszonyokra. Az új, angolul nem tudó és jelentékeny részben analfabéta munkások nehezen tanulják meg alaposan a mesterségüket és csak hosszabb idő alatt képesek az amerikai benszü-

lőtt munkásság élet- és munkastandardját elérni. Megfontolásra méltó tünet, hogy az új, ma már főképen délkeleti Európából érkező bevándorlók erős elkülönítési tendenciát mutatnak. A bevándorlási bizottság a Mississipitől keletre, az Ohiótól és Potomactól északra egyetlen oly ipari várost sem talált, amelyben ne lett volna egy szlávok, olaszok és magyaroktól lakott külön városrész. A bányavidékeken e bevándorlók egész különálló telepeket létesítenek, A bevándorolt és benszülött népesség egymással csak épen annyit érintkezik, amennyit az üzletiés munkaviszonyok okvetlenül szükségessé tesznek. Egyébként a bevándoroltak nemcsak hogy külön városrészekben, illetőleg telepeken laknak, hanem külön egyházzal, üzleti és hitelszervezetekkel, szórakozóhelyekkel és társadalmi egyesületekkel is bírnak. A benszülöttek a bevándoroltak életviszonyait rosszul, szellemi világát egyáltalán nem ismerik és ha nem is épen antipátiával, de mégis bizonyos tartózkodással és bizalmatlansággal viseltetnek irányukban. Mindez együttvéve nem kevés akadályt gördíthet a további „asszimiláció" lehetősége elé és jelentékenyen komplikálhatja az Egyesült-Államok társadalmi viszonyait.

A községi üzemekre vonatkozó elveket ismerteti Douglas Knoop („Principles and methods of municipial Trading" című) új könyve. Különös érdekességet kölcsönöz neki, hogy a szerző, noha elvi ellensége a községesítésnek, több iparágra vonatkozólag mégis kénytelen annak a célszerűségét elismerni, olyannyira, hogy könyvéből az ellenkező meggyőződésűek is sok érvet meríthetnek. Legnagyobb ellenszenvvel a községi sütödék és a községi tejárusitás ellen viseltetik. Könyvének ez a része nem egészen mentes a felületességtől és logikai ellentmondásoktól. Elismeri a közönség hamisítatlan tejjel való ellátásának nagyjelentőségét a közegészségügy szempontjából és azt, hogy ennek a biztosításához a magánvállalatok nem nyújtanak kellő garanciát. De a szerző szerint a tej feltétlen hamisitatlansága a községi árusítás esetében is csak akkor lenne biztosítható, ha a községi tejkészletet kizárólag községi majorságokról szereznék be és a magánosoktól nem vásárolnának. Ez azonban a szerző szerint merő képtelenség, amellyel egyáltalában *nem* érdemes foglalkozni. Miért! A szerző erre nézve két - valljuk be – nem valami nagyon meggyőző érvet hoz fel. Az első, hogy ez nagy megrázkódtatással járna a mezőgazdaság terén; a második, hogy a tej megdrágulna. Az elsőre az a feleletünk, hogy a megrázkódtatás itt sem lenne nagyobb, mint a termelés többi ágaiban, amelyekben községi üzemek működnek; a másodikra, hogy a termelési költségek emelkedését az ellenőrzés és a közvetítés költségeinek elmaradása ellensúlyozná.

A jövő színházára, az igazi népnevelő színházra gondolunk, ha a bremerhaveni új városi színházról szóló jelentést olvassuk. A szegényebb látogatóközönség érdekében tett intézkedések közül kiemeljük a következőket. A nézőtér helyei közt a műélvezet lehetőségének szempontjából elenyészően csekélyek az eltérések. A helyárak rendkívül olcsóak:

	Felemelt	Rendes	Mérsékelt
	helyárak M.-ákban		
Páholy, Erkély (első sorok) 1 zártszék	3	2·50	2
Erkély (hátsó sorok) 2 zártszék	2·50	2	1·50
Középső ülés	2	1·50	1
1. földszint	1·25	1	-·75
2. földszint	-·80	-·60	-·40

Évadbérlet az első földszint hetenként egyszer való látogatására 20 M, a második földszintre ugyanily bérlet 12 M. Ennek a nagy olcsóságnak hatásakép a szegényebb néposztályok tömegesen látogatták a színház előadásait. Azonkívül az igazgató köteles évente legalább öt népelőadást rendezni, amelyre minden hely ára legfeljebb 50 pf. és öt diákelőadást. (Maximális helyár itt 30 pf.). Az igazgató szerződésileg köteles a színház által előadott darabok és a bennük szereplő színészek művészi színvonaláról gondoskodni. Előadtak operákat, operetteket és drámákat. A modern írók közül Hauptmann, Ottó, Ernst, Ibsen, Gorkij, Tolsztoj etc. darabjait sűrűn adták elő. A színház nívóját jellemzik továbbá a fényesen sikerült Tannhäuser- és Lohengrin-előadások. A financiális eredmény pedig, a helyárak nagy olcsósága ellenére – vagy talán inkább miatt – felülmúlt minden várakozást.

Közszállítási szerződésben biztosított nyolc órai munkaidőt iktatták törvénybe az Egyesült Államokban. A törvény első §-a így hangzik: „A jelen törvény szerint kötött minden szerződésben, amelyben az Egyesült Államok vagy valamely Territórium avagy Columbia érdekelve van és minden ezek részére vagy ezek nevében kötött munkások vagy kézművesek foglalkoztatását igénylő szerződésben benne kell foglaltatnia olyan rendelkezésnek, amely szerint a szerződésben tárgyalt munkát vagy annak egy részét végző munkás és kézműves a szerződő vállalkozónak vagy alvállalkozójának a szolgálatában naptári naponként 8 óránál többet nem dolgozhatik; minden ilyen szerződésben e rendelkezés minden egyes áthágásáért 5 dollár büntetés állapíttassék meg minden munkás és kézműves és minden olyan nap után, amelyen az illető munkással 8 óránál többet dolgoztattak vagy azt neki megengedték; minden hivatalnok és felügyelő, aki a szerződés szerint a szerződés megtartásának ellenőrzésével meg van bízva vagy pedig ez hivatalánál fogva kötelessége, tartozik az Egyesült Államok, a Territorium vagy Columbia illetékes hivatalnokának azonnal bejelenteni, ha a minden szerződésbe fölveendő jelen törvény áthágásáról tudomást szerez, megjelölvén a tuldolgoztatott munkás vagy kézműves nevét és a tuldolgoztatás napját, az utalványozásra jogosult tisztviselő pedig rój ja ki az Egyesült Államok, a Territórium vagy Columbia javára visszatartandó büntetést, akár a fővállalkozó, akár annak valamely alvállakozója hágta át a szerződést. A levonás által jogaiban sértett vállalkozónak vagy alvállalkozónak jogában áll 6 hónap alatt az Egyesült Államok és a Territórium tekintetében a megfelelő resszortminiszterium fejéhez, Columbiát illetőleg annak kommiszszárusához felebbezni, akik jogosítva vannak a büntetési ügyet felülvizsgálni, ezeknek döntésétől számított 6 hónap alatt pedig a „Court of Claims"-hez fordulni, amely e bíróság szabályai szerint vizsgálja meg és dönti el az esetet.

Ehhez az üdvös rendelkezést tartalmazó rémes paragrafushoz, amelyet lehetőleg egyszerűsítettünk, csatlakozik a törvény második §-a, amely szerint kivétetnek a törvény rendelkezései alól a szárazföldi és vízi szállítási és fuvarozási szerződések, a hírszolgálat, a kormány által eszközölt készletbeszerzések, az olyan tárgyakra vonatkozó szerződések, amelyek rendszerint nyílt piacokon vásároltatnak, gátak építése és javítása, védművek, katonai felszerelések és az elnök rendeletével 1915 január l-ig a Panama-csatorna munkálatai.

Az európai keresztény vasutasszervezetekről jelentést tettek az olaszországi katholikus vasutasok turini kongresszusán. E szerint Bajorországban 26996 vasutas van a keresztény szervezetben, Poroszországban 20,000, Würtembergben 2500, Ausztriában több mint 8000, Belgiumban 14000-en fölül, Franciaországban 40,000-nél több. Ezekének az egyesületeknek a működése leginkább segélyezési intézmények fentartásában merül ki s csak utóbbi időkben kezdenek komolyabb szociális tevékenységet kifejteni.

A németországi szociáldemokraták pálinkabojkottja, amelyet az 1909-iki leipzigi kongresszus határozott el, úgy látszik nagy eredménynyel jár. Egy kimutatás szerint 3 év óta 423 millió literrel kevesebb pálinka fogyott Németországban a bojkott 31 hónapja alatt mint kellett volna fogynia annak a fogyasztásnak a mértéke szerint, amelyben a bojkott előtti időben fogyott a pálinka. 1908-09-ben 4.2 liter pálinkafogyasztás esett egy-egy lakosra, 1910-1911-ben már csak 3 liter. Hogy ebből a jelentékeny eredményből mennyi esik a szociáldemokrata párt agitációjára és mennyi az antialkoholista egyesületek működésére, valamint a kultúra általános fejlődésére, ez persze nem mutatható ki, de a faktum mindenesetre örvendetes.

A szakszervezeti tagság: életszükséglet. Körülbelül ezt a szentenciát mondotta ki egy konkrét esetben a düsseldorfi Oberlandsgericht. Egy nyomdász adóbevallásában a fentartásához szükséges kiadások között levonásba helyezte azt az 52 márkát is, amit szervezetének fizet évente tagsági járulékképen. Az adóügyi hatóság kifogásolta ezt a leszámítást és kifogását jogosnak ismerte el a Landsgericht is. Az Oberlandsgericht azonban igazat adott a nyomdásznak. Az érdekes indokolás szerint: az alsóbiróság félreértette az életfentartás fogalmát, amely az összes életszükségleteket magában foglalja, tehát bele kell érteni azokat a kiadásokat is, amelyeket az ember társadalmi helyzetének megfelelő életmód igényel. Joggal hivatkozik a panaszlott arra, hogy neki szakszervezet tagjának kell lennie, ha képességének megfelelő állást akar kapni, nem tekintve itt azokat a gazdasági előnyöket, amelyet a szakegyleti tagság munkanélküliség, betegség és rokkantság esetében biztosít.

A magyar földbirtokok eladósodásáról megdöbbentő képet fest a Magyar Gazdaszövetség egy emlékirata, amelyet nemrégiben a Magyar Földhitelintézetek Országos Szövetségéhez intézett. Nem egész tiz év alatt megháromszorozódott a magyar földre nehezedő jelzálogteher. 1901-ben még 500.706,000 korona volt földbirtokaink terhe, 1910-ben 1,507.579,000 korona. A végrehajtás utján gazdát cserélő birtokok száma azonban ennek dacára állandóan csökken, ami a hitel szolidsága mellett azt is bizonyítani látszik, hogy az adósságcsinálás nem könnyelműségből, hanem hasznos beruházásból történik, de lehet az is az oka, hogy a magas árak mellett nagyon sokat elbír a gazdálkodó. 1901-1905-ben 19610 volt az elárverezett ingatlanok átlagszáma, 1906-1910-ben már csak 13615. De ez az örvendetes csökkenés is még horribilis számot mutat, ha összehasonlítjuk Ausztriával, ahol 9145 volt az utolsó évben a végrehajtás útján gazdát cserélő ingatlanok száma, vagy pláne, ha a nálunk háromszor nagyobb Németországgal hasonlítjuk össze, ahol 1910-ben mindössze 2134 volt az elárverezett ingatlanok száma. A Magyar Gazdaszövetség elérkezettnek látja az időt egy modern földtehermentesítésre és ennek az előkészítésére hívja fel memorandumában a Magyar Földhitelintézetek Országos Szövetségét. Ilyen értelmű határozatot különben már a kecskeméti gazdagyűlés is hozott.

A hús-Eldorádóban, Amerikában is növekszik a húsdrágaság. Erről ír cikket a „Köztelek" legutóbbi számában Paikert Alajos. A felhajtás a cikk szerint állandóan csökken. A 6 legfontosabb husvásáron Chicago-ban, St.-Luis-ban, Kansas-City-ben, Omahaban, St.-Paul-ban és Sioux Gity-ben egyetlen évben, 1911-ről 1912-re 657 ezer darabbal kevesebb marhát hajtottak fel, az ár pedig métermázsánként 26 koronával magasabb volt. Az ok Amerikában is ugyanaz lehet, ami nálunk, t. i. a kultúra terjedése és a húsfogyasztás növekedése. De ebből még nem következik, hogy ezzel most már a legféktelenebb husuzsora is bűnbocsánatot és kegyes elnézést nyerjen.

Munkásvasárnap rendezését határozta el a Keresztény Templomok Egyesülete, egyik amerikai vallásegyesület. Szeptember első vasárnapja minden évben a munkáskérdésnek szenteltetik. Minden pap ennek a problémának a köréből köteles venni e napon a szónoklat témáját, estenden pedig népgyűlés tartatik a templomban, ahol szociális kérdéseket tárgyalnak keresztény szempontokból. Az eszme érdekességét növeli, hogy az amerikai szakszervezeti központ az American Federation of Labor Torontóban tartott legutóbbi kongresszusán e munkásvasárnapok támogatását határozta el. Különleges kérdéseket – balesetbiztosítást, gyermekvédelmet stb. – is fognak ezeken a gyülekezeteken tárgyalni és a szakszervezetek s az egyház együttműködésének az útját egyengetik.

A kényszertől való félelemnek igen nevezetes és megszívlelésre méltó példáját tapasztalta párisi „Cantines maternelles" intézmény, amely olyasmi, mint a mi ingyentej egyesületünk. Helyiségeket tart fenn, amelyekben minden anya, aki gyermekével bemegy három étkezést nyer ingyen, azonkívül, ha az orvos előírja, egy üveg sterilizált tejet otthoni használatra. Az intézet áldásos működését meg akarta toldani azzal, hogy kötelező orvosi megvizsgálást irt elő minden belépő gyermek részére, miután tapasztalat szerint nagyon sok gyermeknek van valami baja anélkül, hogy az anya tudna róla és szükségesnek látná az orvos megkérdezését. Ezért tette az intézet a megvizsgálást kötelezővé. Ettől kezdve azonban a sürün látogatott helyiségek forgalma erősen megcsappant élénk bizonyságául annak, hogy a kényszert még az ilyen dolgokban is perhorreszkálják az emberek és inkább lemondanak az ingyen élvezett előnyökről, semhogy alávessék magukat a kényszernek.

A szocializmus szótára. (Ch. Véreque: Dictionnaire de Socialisme, Paris 1911.) Szerző célja volt, – mint az előszóban mondja – a francia szocializmus rövid encyclopedia ját adni és ez okból a külföldiek közül csak azokat ismerteti, akik a francia szocializmusra befolyással voltak. Mégis kár, hogy neveket, mint Adler, Mehring, Costa, Iglesias, Plechanoff, Branting hiába keressük az ötszáz oldalra terjedő kötetben. Ára 5 frank.

A szocialista szavazatok száma az Egyesült Államok elnökválasztásain rohamosan szaporodik.

1892-ben 12 millió szavazatból még· csak 21.1 ezer volt szocialista, a legutóbbi választáson pedig- már 11 *millióból 1.1* millió, *tehát* már az összes szavazatok tizedrésze. Az idei választáson már 2 millió szavazatot akarnak leadni a szocialisták, 1916-ban pedig, mint Morris Hillquist írja a Socialist Leader-ben, meg akarják választani a szocialista jelöltet. Az egyes államokban is bódítanak a szocialisták. Bár a kongresszuson csak egy szocialista képviselő van, Massachusets-ből, de viszont az államok külön törvényhozásában több helyen nagyobb számmal bejutottak és sok helyütt, így 10 ohioi városban övék a polgármesteri szék.

A székesfőváros szociálpolitikai bizottsága 1912. évi október 12-én szombaton, d. e. 10 órakor dr. B á r c z y István polgármester elnöklete alatt ülést tartott.

Előadók voltak : dr. F e r e n c z i Imre szakelőadó és dr. Sidó Zoltán fogalmazó.

dr. S i d ó Zoltán fogalmazó ismertette a szociálpolitikai ügyosztály előterjesztését a hatósági utbaigazjitó hivatal felállítása tárgyában.

Dr. Feleki Béla kifogásolja a tervezetben, hogy az csak a városi kislakások lakóira terjed ki. Az ő ideálja az volt az indítvány megtételekor, hogy a ker. elöljáróságoknál egy, a fogalmazói szakhoz tartozó tisztviselő bárkinek, úgy a vagyonos, mint a szegény embernek felvilágosítást adjon abban a tekintetben, hogy ügyével, mely hatósághoz, mely osztályhoz kell fordulnia és az illető hivatalba szükségeseién kísérőlevéllel látja el. Az útbaigazítás és a jogvédelem ma már hatósági feladat.

Dr. Wildner Ödön tanácsnok: A Feleki biz. tag által kívánt módozat oly nagy keretek között mozog, hogy annak keresztülvitele amellett, hogy igen nagy pénzáldozatot kívánna a várostól, nem is érné el azt a célt, amelyet maga elé tűzött. *A* kislakások telepeken e hivatalok részére már helyiségeket is rezerváltak, míg az elüljáróságokon hely nincs, nem is szólva arról, hogy sok ember nem szívesen megy a elöljáróságra.

Dr. B á r c z y István polgármester: Eleinte őt is kétely fogta el abban az irányban, hogy az ügyosztály előterjesztése a kívánt célt szolgálja-e. Tüzetesebb vizsgálat után azonban rájött, hogy az ügyosztály előterjesztése helyes, mert azt kimondani, hogy az ingyenes jogvédelem hatósági kötelesség, igen veszedelmes dolog. Tagadhatatlan, hogy amit az ügyosztály proponál, komoly és jó dolog, amely megvalósításra érdemes, mert csakis ez szolgálja helyesen a kitűzött célt, nem pedig az, amit Feleki biz. tag kíván. Ha még valahol szükség van útbaigazító hivatalra, úgy ez a központi városháza, habár ez egészen más, mint amit az ügyosztály javasol. Amit az ügyosztály kivan, az szükségszerű következése a főváros lakáspolitikájának. Az ellen nincs kifogása, hogy próbaképen egy-két kerületi elülj áróságon is létesítsenek ily hivatalt, a központi városházán azonban arra van szükség, hogy ha a jogkereső közönség a városházára jön, abban a hivatalban útmutatást kaphasson arra, hogyan igazodjék el a városi hivatalokban.

Dr. B r ó d y Ernő elismeréssel adózik az ügyosztálynak és a polgármesternek. Az előterjesztést elfogadja, csak azt szeretné kikötni, hogy a hivatal permanens legyen. Ezután F e l e k i Béla szólott még, mire a bizottság az ügyosztály előterjesztését elfogadta azzal, hogy a központi városházán is állítsanak fel irodát, amelynek az lesz a feladata, hogy a városházán nyújtson útbaigazítást.

Dr. F e r e n c z i Imre szociálpolitikai szakelőadó ismerteti és megokolja a bérkert telepre vonatkozó ügyosztályo javaslatokat, melyeket lapunk más helyén közlünk.

G e l l é r i Mór örömmel üdvözli a javaslatot, bár a helyet nem tartja ideálisnak. Kívánatosnak tartaná, ha a falugasok mellett cementházakkal is tennének kísérletet, amelyekben a lakóknak két szoba állana rendelkezésre.

K r i s z h a b e r Leó attól félti a telepet, hogy a tervezett kantin el fogja vonni a szülőket a gyermekekkel való foglalkozástól. A kertek mívelése tekintetében tesz egynémely javaslatot.

P o l g á r Károly szigorúan tilalmazandónak véli azt, hogy a lakók éjjel is a telepen tartózkodjanak és ezért állandó jellegű építkezést feleslegesnek vél. Aggályosnak tartja a telepnek vízvezetékkel való öntözését, mivel az; túlságosan sok vizet fog igénybe venni és a kertesekre is nagy terhet fog róni.

B r e i t n e r Lipót hozzászólása után

dr. B á r c z y István polgármester a telep helyét azért tartja alkalmasnak, mivel gyárak között és munkásoklakta vidéken fekszik úgy, hogy elsősorban azok vehetik igénybe, akik leginkább rászorultak. A telep vízzel való ellátása kérdésében szívesen kerülné el maga is a vízvezetékkel való öntözést, evégből kívánatosnak tartja, hogy az ügyosztály a telep talajviszonyait sürgősen megvizsgáltassa.

Dr. W i l d n e r Ödön tanácsnok és dr. F e r e n c z i Imre szakelőadó a vízvezetékre, a játéktér felszerelésére, a telep befásítására nézve adnak felvilágosítást és a telepek kezelésére és rendjének fenntartására nézve felmerült óhajoknak a kertbérlőkkel kötendő bérleti szerződésben és kerti rendben kívánnak eleget tenni.

A bizottság ezek után egyhangúlag hozzájárult a bérkerttelepre vonatkozólag tett ügyosztályi javaslatokhoz.

Dr. F e r e n c z i Imre szociálpolitikai szakelőadó megokolja a székesfőváros lakossága körében felveendő háztartási statisztika előkészítő munkálatainak (5000 K-nak) fedezete tárgyában tett előterjesztést.

A bizottság vita nélkül egyhangúlag hozzájárult az ügyosztály javaslathoz.

A Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet közleményei magyar nyelven. A Nemzetközi Mezőgazdasági Intézetet a Kómában 1905. évi június hó 7-én megkötött nemzetközi egyezmény alapozta meg, amelyet 1908. évi XVIII. törvénycikk gyanánt hazánk is becikkelyezett, A mai napig ötven állam csatlakozott ehhez a konvencióhoz, amey tehát immár a Föld gazdasági mívelés alatt álló területének közel kilencvenkilenc százalékát foglalja magában. Ez annyit jelent, hogy a római intézet jóformán az egész világ mezőgazdasági helyzetéről kap rendszeres, hivatalos jelentéseket s állandóan figyelemmel kiséri valamennyi kultúrállam gazdasági vonatkozású mozgalmait, szakirodalmát, termelési statisztikáját, terményárait, mezőgazdasági munkabéreit, állategészségügyét, növényi betegségeit és értesüléseket gyűjt minden olyan kezdeményezésről, intézkedésről, kutatásról, kísérletezésről vagy eseményről, amely az intézethez csatlakozott többi államok gazdaközönségét érdekelheti.

Aki agrárpolitikával, vagy gyakorlati gazdálkodással foglalkozik, arra nézve – bátran mondhatjuk – nélkülözhetetlenek az intézet kiadványai, melyek eddig közkönyvtáraink közül csak a fővárosi könyvtárban voltak hozzáférhetők. Örömmel, jelntjük tehát, hogy ezentúl az Intézet kiadványai magyar nyelven is megjelennek (egyelőre mint a Köztelek mellékletei.

A védett korú munkások munkaideje. A Gyáriparosok Országos Szövetsége állást foglalt az 1911. évi XIX. törvénycikk (a nők éjjeli munkájának tilalmazása) végrehajtási rendeletének amaz' intézkedése ellen, amely szerint a védett korú (14-16 éves) munkások naponkénti munkaideje a szünetek beszámításával tiz óránál több nem lehet. Ez ügyben Beöthy László kereskedelmi miniszter 20213/ 1912. szám alatt a következő körrendeletet intézte az iparfelügyelőkhöz :

„Az iparüzemekben alkalmazott nők éjjeli munkájának eltiltásáról szóló 1911. évi XIX. törvénycikk végrehajtása tárgyában múlt évi december hó 19-én 7143. szám alatt kibocsátott rendelet 14. §-ában foglaltak szerint a 16-ik életévüket még be nem töltött alkalmazottak naponkénti munkaideje, az 1884 : évi XVII. törvénycikk 115. §-a értelmében a munkaközi szünetek beszámításával tíz óránál több nem lehet.

mennyire üdvös volt ez az intézkedés, azt épen a behajtási pótszerek bizonyítják, úgy, hogy a behajtási illetékekből nagyban – egészben fedezni lehet a rendkívüli kiadásoknak, a kezelési költségeket terhelő részét. Vitát a behajtási járulékok hovatartozása körül, a községek és pénztárak között legföljebb az 1909: XI. t.-c. 69. §-nak 4-ik bekezdése támaszthat, amely szerint a behajtási illetékekből a községi pénztár az összes végrehajtási költségeket fedezni tartozik.

A zavart itt csak az az egyetlen egy körülmény csinálhatja, hogy az 1909: XI. t.-c. később kelt, mintáz 1907: XIX. t.-c. 28. §-a. Azonban az 1909: XI. t.-c. nem szól ennek a §-nak hatályon kívül helyezéséről. Tekintetbe véve azonban azt a körülményt, hogy az 1883: XLIV. t.-c. vonatkozó intézkedései szószerint átvétettek az új közadók kezeléséről szóló törvénybe és az 1907: XIX. t.-c. jóval a régi közadók kezeléséről szóló törvény után keletkezett, nyilvánvaló a törvényhozás azon akarata, hogy a közadók végrehajtása után befolyó illetékekből kell fedezni a hátralékos pénztári járulékok behajtásának költségeit és a községeknek és városoknak a maguk részéről legalább ezzel a kevés Összeggel kell támogatni a dolgozó néprétegek közegészségügyét. Ebbe a kérdésbe azután élesen bevilágít az általános jogelv reflektorával, amelynek itt, tekintettel a munkásbiztosítás nagy horderejű és humánus intézkedéseire, még fokozottabb jelentősége van: Lex communis posterior non derogat speciali priori.

Ha azonban akár a kerületi munkásbiztosító pénztár alkalmazza a végrehajtót, vagy akár a kerületi munkásbiztosító pénztár járul hozzá a községi végrehajtók fizetéséhez, úgy az összes behajtási illetékek feltétlenül az alkalmazó pénztárakat illetik meg, mert így a városok és községek jogtalanul gazdagodnának.

A kerületi munkásbiztosító pénztáraknak ragaszkodni kell a behajtási illetékekhez és vitás esetekben a felső fórumoktól határozatot kell provokálni. A hátralékok nehézkes behajtása legégőbb sebe a magyar munkásbiztosításnak és ezen a bajon csak több pénztári alkalmazott erélyes munkájával lehet segíteni és csak így lehet megakadályozni az 1907: XIX. t.-c. segélyezési intézkedéseinek a pénzügyi nehézségeken való megfeneklését.

Dr. Löwy Ödön.

Orvosrendszer és pénztári zárszámadási eredmények. A „Hauptverband deutscher Krankenkassen”-nek nemrég megjelent évi jelentésében 2,563.147 taggal biró 259 pénztár gazdasági eredménye van ismertetve. Az összeállítást különösen érdekfeszitővé teszi az a körülmény, hogy *a jelentés a pénztárakat az érvényben levő orvosrendszerek szerint 4 csoportba osztja* s összehasonlítás céljából elkülönítve közli ezen 4 csoportnak vagyoni eredményeit. A jelentésben ismertetett 259 pénztár közül

A ... 28 pénztár 239.130 taggal *a fix orvosrendszer* alapján áll;

B . . . 136 pénztár 1,123.158 taggal a *korlátolt szabad orvosválasztás* rendszerét vezette be, mint pl. a budapesti ker. pénztárnál Budapesten, hol egy-egy orvosi kerületben több orvos van alkalmazva, kik között a tag szabadon választhat;

C ... 81 pénztár 1,149.578 taggal az orvosszövetség által propagált *„szabad orvosválasztási rendszer”*-t fogadta el;

D ... 14 pénztár (mind kisebb helyeken) 51.281 taggal nem a szabad orvosválasztásnak az orvosszövetség által propagált formáját (hol a pénztári praxisra jelentkező orvosokból külön orvosi testület alakittatik), hanem *az abszolút szabad orvosválasztást* tartja fenn olyképpen, hogy a tag a községben, illetve a városban levő bármely orvoshoz fordulhat.

A jelentésben foglalt részletes összehasonlító vagyoni adatok közül a legérdekesebbeket a következőkben közöljük:

Az *átlagos járulékszázalék* az egyes csoportokban a következő:

A fix orvosrendszer mellett	3.55%
B korlátolt szabad orvosválasztás mellett	3.76%
C orvosi testületesi szabad orvosválasztás mellett	3.88%
D absolut szabad orvosválasztás mellett	3.51%.

A *fejenkénti évi járulék* az egyes csoportokban következőleg alakult:

A 33.67 M
B 35.72 M
G 38.25 M
D 30.17 M.

A *betegségi segélyeknek* 52 hétre való *kiterjesztésében* (túlmenő segélyek) részesültek 100-100 tag közül az

A csoportban	19.77
B	26.92
G	10.97
D	1.72.

A *fejenkénti orvosi költség* az A csoportban 5.81, a B csoportban 5.75, a G csoportban *6.94,* a D csoportban 5.35 márkára rúgott.

A kifizetett táppénzösszegből egy-egy tagra esett átlagban az A csoportban 10.86, a B csoportban 13.78, a G csoportban *15.27,* a D csoportban 11.70 márka.

Még feltűnőbb a különbség az egyes csoportok között a *vagyonállag* tekintetében, mely a szóban forgó 259 pénztárnál összesen 60.5 millió márkára rug, a miből 23.59 M. esik egy-egy biztosítottra. Ezen az összes 259 pénztárra vonatkozó *átlaggal* szemben a korlátolt szabad orvosválasztás alapján álló B csoportban 25.04 M., az A csoportban pedig 29.09 márka a fejenkénti átlag, míg a G csoportban a fejenkénti átlag 21.33, vagyis ezen csoportban még az átlagból is (amelyet pedig az A és B csoport messze meghalad) 2.26 M. hiányzik fejenként, a mi 1,149.578 biztosítottnál 2,598.046 márkát jelent.

Amint tehát látjuk, a Lipcsei Orvosszövetség által propagált szabad orvosválasztást elfogadó pénztárakban a *legmagasabb* a tagok által fizetendő *járulék,* ellenben rövidebb a tagok segélyezésének tartama, mint az A és B csoportban s a *legcsekélyebb* a pénztár *vagyona;* viszont a legmagasabb az orvosköltség **s** a legmagasabb az évi s a tagonkénti táppénzköltség. (T. i. az ezen a téren való jogosulatlan kedvezésekkel igyekeznek az orvosok a szabadon választó tagokat maguknak megnyerni s így jövedelmüket fokozni.)

A német Ortskrankenkassek ezen gazdasági eredményei ismét világosan bizonyítják, hogy a Lipcsei Orvosszövetség által propagált orvosrendszer a pénztárak érdekeivel nagy mértékben ellenkezik s a nagy orvosi létszámmal bíró nagyobb városokban a pénztárak gazdasági leromlásával jár.

A székesfehérvári kerületi pénztár e hó 13-án lelkes ünnepség keretében avatta fel új székházát. Az ezen alkalommal egybehívott díszközgyűlésen, majd az ezt követő társasebéden *Széchenyi Viktor gróf* főispán, *Prohászka Ottokár dr.* megyés püspök, *Saára Gyula* polgármester mellett a közélet és társadalom minden rétege nagy számmal volt képviselve. Az állami hivatal részéről *Mentsik Ferenc dr.* min. tanácsos, másodelnök és *Sigmund Emil* min. osztálytanácsos-biró, az Országos Pénztár képviseletében *Garbai* Sándor elnök, *Lukács* József alelnök és *Sarkadi* Ignác igazgató, *Grossmann* Miksa aligazgató és az O. P. több tisztviselője

jelent meg. A kerületi pénztárak pedig mintegy 80 küldöttel vettek részt a társpénztár ünnepén.

Az ünnepség legkiemelkedőbb és jelentőségében is előreláthatólag messze kiható eseménye volt az a két beszéd, amely *Erdős* elnök megnyitó beszéde után *Garbai* Sándor az Országos Pénztár képviseletében, *Mentsik* Ferenc dr. másodelnök pedig az A. H. képviseletében tartott. A munkásbiztosítás szociális jelentőségének, feladatainak és a legközelebbi jövő programmjának szakavatott és lendületes fejtegetésével e beszédek nemcsak nagy szónoki sikert értek el, hanem bizonyára sok új barátot is szereztek a jó ügynek a távolabb állók sorából is. Munkásbiztosításunk mai, félreismert helyzetében ez az eredmény már magában véve is jelentőséget ad a székesfehérvári pénztár ünnepének. Ami azonban ezenfelül mindkét beszédből örvendetesen kicsendült: az állami hivatal és az O. P. békés és bizalomteljes együttműködésére való törekvés, – ez az, ami az avatottak előtt országos jelentőséget ad ennek az alkalomnak. Az ügy minden barátja örömmel látja ezt a régen óhajtott közeledést és megvagyunk győződve arról, hogy a kölcsönös megértés már a legközelebbi időben éreztetni fogja üdvös hatását azokban a nagy fontosságú kérdésekben, amelyeknek elintézése elé többek között a pénztári tisztviselők is oly aggódó várakozással tekintenek.

Prohászka Ottokár megyéspüspök mondott még nagyhatású beszédet a díszközgyűlésen, majd a székház megtekintése után rendezett társasebéden Széchenyi Viktor gróf főispán, Sáára Gyula polgármester, Mentsik Ferenc dr. másodelnök, Sarkadi Ignác az 0. P. igazgatója, Friss Adolf dr. a székesfehérvári ker. pénztár főorvosa. Lukács József alelnök: „Mindnyájan tudjuk, – mondotta az O. P. alelnöke- hogy elvi harc dúlt hosszú ideig az Országos Pénztár és az Állami Munkásbiztosítóhivatal között. Nem hatalmi törekvések, nem egyéni érvényesülések voltak e küzdelem rugói, hanem a meggyőződésnek az az ereje, mely az ellenféltől kiváltja a tiszteletet és megbecsülést. Ahol nem jogosulatlan aspirációk, hanem egy nagy ügyért való lelkesedés tüzeli a szemben álló feleket, ott a megértés, és a közeledés közel van.” Még többen mondtak felköszöntőt.

A most felavatott ház volt egyébként az első székház, amelyet az O. P. székházépítő programmja keretében saját tulajdonaként, helyi szerve használatára megszerzett, (x.)

Állati erővel hajtott szalmapréselő üzem nem esik balesetbiztosítási kötelezettség alá. Egyik kerületi pénztár konkrét balesetből kifolyólag azon kérdéssel fordult az, Országos Pénztárhoz, vájjon a lóval hajtott szalmapréselő üzem baleset esetére biztosítva van-e. Az Országos Pénztár elnöksége azon felfogásának adott kifejezést, hogy a biztosítási kötelezettség nem forog fenn, mivel a szalmapréselés a T. 3. §-ában felsorolva nincsen, az állati erő (lóerő) pedig műszaki értelemben sem elméletileg, sem gyakorlatilag nem azonosítható az elemi erővel (motorikus üzemek), s így a T. 3. §. 26. pontja alá sem vonható.

Irrigátor és ágytál szülészeti szempontból szükséges gyógyászati segédeszközök. Ezt állapította meg a m. kir. állami munkásbiztosító hivatal 1911. P. 35. sz. Ítéletében, melyben az irrigátorra nézve részletesebben a következőleg nyilatkozik: „Az irrigator tekintetében nem kerülte el a felső bíróság figyelmét az a körülmény, amely szerint az okleveles bábák részére kiadott utasítást tartalmazó belügyminiszteri 95.000/902. sz. rendelet 2. §-a értelmében a bábának irrigátorral ellátva kell lennie. Abban az esetben tehát, ha a szóban levő szülésnél igénybe vett bába megfelelt ezen joghatályos rendelkezésnek, irrigátor beszerzésére szükség nem volt; ha pedig a bába nem felelt meg, a mulasztás következményeit s így a beszerzett irrigátor költségeit is neki kellene megtérítenie. A felső bíróságnál azonban mégis az a nézet emelkedett érvényre, hogy éppen azért, mert a szülészeti támogatást természetben köteles adni a pénztár, tényleg pedig ezt teljesíteni szülésznők alkalmazásának hiányában nem tudja, ezért felelős abban az irányban, hogy az igényjogosult magánúton szerezhesse be mindazt, amit a szükséges szülészeti támogatással kapcsolatban igényelhet. Ezen az elfogadott állásponton a felső bíróság az irrigátor készletben tartását netán elmulasztott szülésznő felelősségének érintetlenül hagyásával, a pénztárt az irrigátor árának megtérítésére kötelezte.” Vagyis az irrigátor tulajdonképen a bábasegély egyik elemét képezi, amelyet a maga ténykedése keretében magának a bábának kell nyújtania. – Ami az ágy tálat illeti, melylyel a bábának nem kell ellátva lennie, kétségtelen, hogy a szülőnőnek átadott ágytál nem válik annak tulajdonává, hanem csak használati joga van arra addig, míg állapota azt szükségessé teszi, azután pedig az visszaszáll a pénztárra. (Világosan kitűnik ez az országos pénztári alapszabályok 41. §-ának 2. pontjából.) A szülőnőknek ágytállal való ellátása tehát a legjobban úgy szervezhető, hogy a pénztár szerződött szülésznőit felszereli a szükségesnek mutatkozó mennyiségű ágytállal s a szülésznő, ki azokért a pénztárral szemben felelős, adja át és veszi vissza azokat a szülőnőktől.

A szolgálati és fegyelmi szabályzatok jóváhagyásáig a fegyelmi eljárásra nézve mely szabályok irányadók. E kérdésben az állami munkásbiztosítási hivatal a következő leiratot intézte egyik kerületi pénztárhoz: „Miután a kerületi pénztárnak ez idő szerint sem a volt kerületi betegsegélyző pénztártól átvett, sem az 1907: XIX. t.-c. életbeléptetése után törvényszerűen jóváhagyott fegyelmi szabályzata nincsen, a végleges minőségben szolgáló pénztári alkalmazottak ellen fegyelmileg eljárni alig lehet, Mivel azonban ez az állapot a pénztári ügymenetre hátrányos, a hivatal nem zárkózik el a kérdésnek a fennálló kényszerhelyzet által indokolt oly ideiglenes megoldásaitól, mely egyrészről lehetővé teszi a végleges pénztári alkalmazottakkal szemben is a fegyelmi jog gyakorlását, és másrészről megfelel azoknak a kellékeknek, amelyekhez az 1907: XIX. t.-c. 130. §-a fegyelmi szabályzatok jogérvényességét kötötte. Ez a megoldási mód az, hogy amennyiben a kerületi pénztár igazgatósága elhatározza, hogy arra az időre, míg szolgálati és fegyelmi szabályzata ezen hivatal jóváhagyásával az 1907: XIX. t.-c. 130. §-a alapján jogerőssé válni fog, az Országos Pénztárnak az állami munkásbiztosítási hivatal által jóváhagyott fegyelmi szabályzatát elfogadja és végleges minőségben szolgáló alkalmazottjaival szemben annak határozmányai szerint fog eljárni, a hivatal nem fog elzárkózni az elől, hogy a szóban levő igazgatósági határozatot ideiglenes jellegére való tekintettel jóváhagyja. Ily eljárás mellett a hivatal úgy véli, hogy az emiitett szabályzat alapján lefolytatandó fegyelmi eljárást esetleges felebbezés során a hivatal biztosítási tanácsa sem fogja törvényesség szempontjából kifogásolni”.

Munkáskizárás és betegsegélyezés. A budapesti munkásbiztosítási választott bíróságnak 1911. Bet. I. 6/14. sz. Ítéletében érdekes megvilágítást nyert a munkáskizárásnak a kizárt munkások betegsegélyezési ígé-

nye szempontjából való jelentősége: Igénylőt munkaadója 1910. aug. 19-én kijelentette, mivel összes munkásait e napon kizárta. Igénylő 1910. szept. 29-én lett *beteg,* s táppénzt kért, mivel a munkaadó vele *közvetlenül nem közölte,* hogy őt a munkából elbocsátja s munkakönyvét is csak 5 hét múlva kapta vissza a IX. ker. elöljáróságnál, ezen időponttól szept. 29-éig pedig a passzív tagsága fennállott. A bíróság megállapítja, hogy a *munkáskizárás* tényével a szolgálati szerződés igénylővel szemben is *megszűnt,* s az hogy *egyénileg az elbocsájtást a munkaadó igénylővel nem közölte,* nem változtat az elbocsájtás megtörténtén, mert *általános munkásmozgalmak (sztrájk, kizárás) esetén a munkaviszony megszüntetése iránti elhatározás a dolog természete szerint nem egyénenkint, hanem általánosságban jut kifejezésre.* Hogy igénylő a munkakönyvet nem kapta meg az elbocsájtás napján, az szintén nem eredményezte a munkaviszonv fenntartását, mert a munkaadó a munkakönyv tagadta meg, igénylő azért nem is jelentkezett s a munkaadó hirdetményben közölte a munkásokkal, hogy könyvük az iparhatóságnál letétetett és ott átvehető, amely nyilvános közzététel az általános munkásmozgalom alkalmából igénylővel szemben is joghatályos volt.

Betegség esetére biztosított gazdasági gépmunkás segélyezési igénye baleset esetén. Az Országos Pénztár elnöksége azon álláspontra helyezkedett, hogy az 1912: VIII. t.-c. hatálybalépte óta a gazdasági gépeknél betegségre biztosított alkalmazott – kivéve a vizsgázott gépészt baleset esetén semmiféle segélyre nincs jogosítva az Országos Pénztártól, mert balesetre az Orsz. cselédpénztárnál van biztosítva.

A borossebesi ker. pénztár feloszlása. Az Országos Pénztár a borossebesi ker. pénztár közgyűlésének a, feloszlatást kimondó határozata folytán a helyszínén vizsgálatot tartott és a helyi viszonyok alapos mérlegelése alapján a feloszlatási határozatot pártoló vélemény kíséretében terjesztette fel az állami munkásbiztosítási hivatalhoz.

Drágasági pótlék és nőtartás. Az Országos Pénztár elnöksége egy konkrét esetből kifolyólag kimondotta, hogy az olyan tisztviselő, ki nejével már házasságban nem él, hanem csupán nőtartásra van kötelezve, nősnek nem tekinthető s így csak 10%-os drágasági pótlékra bír igénynnyel.

Mikor kell a választott bírósági ülnököket **megválasztani.** A választott bírósági eljárási rendelet 10. §-a értelmében az ülnökök és helyetteseik *három* évre választatnak. Az id. rendelet 16. §-a értelmében pedig a választott bírósági ülnököket a választott bíróság működési idejének utolsó évében a rendes közgyűlésen, de legkésőbb szeptember hó végéig kell megválasztani. Az ülnökök választásának ezek szerint 1912-ben kellett volna már megtörténnie. Tudomásunk szerint azonban egyetlen kerületi pénztárnál sem választattak meg az új ülnökök. Ennek oka az, hogy az Országos Pénztári alapszabályok 212. §. 1. bekezdése viszont úgy intézkedik, hogy a választott bírósági ülnökök az igazgatósági és felügyelő-bizottsági tagokkal *egyidejűleg* választandók. Tekintettel arra, hogy a T. 124. §. 2. pontja és a T. 160. §-a a választott bírósági tagok választásánál követendő eljárás szabályozását a kerületi pénztári alapszabályokra bízza, ezen alapszabályok 20. §. f) pontja pedig e tekintetben az Országos pénztári alapszabályok 212. §-ára utal, s így az Országos Pénztári alapszabályok e kérdésbeni intézkedésre való jogosultsága a törvény alapján megállapítható, a törvénynek az Eljárási Rendelet tárgyait meghatározó 181. §-a azonban a választott bírósági szervezeti kérdéseknek a rendeletben való szabályozására nem ad meghatalmazást, az alapszabályok és az Eljárási Rendelet ezen ellentétében tényleg *az alapszabály tekintendő erősebb jogforrásnak* s ezért a kerületi pénztárak helyesen jártak el, midőn ezt követték. Célszerűbb is az alapszabályok 212. §-ában megjelölt eljárás, mivel az Eljárási Rendelet szerinti választások esetén minden közgyűlési ciklus alatt, nem az akkori közgyűlési többség s azok szellemének képviselői, hanem az előző ciklus közgyűlési többségének képviselői vennének részt a választott bíróságban, s minden ciklusnak nemcsak első, hanem harmadik közgyűlése is választásokkal volna kénytelen foglalkozni. Mindezekre tekintettel kívánatos, hogy az Eljárási Rendelet 16. §-a megfelelően módosíttassák.

Felelős szerkesztő: **Dr. LÁNCZI JENŐ.**